

Łukasz Gąsiorowski¹

II SYNOD DIECEZJI KOSZALIŃSKO-KOŁOBRZESKIEJ JAKO ZNAK CZASU I NARZĘDZIE NOWEJ EWANGELIZACJI

Wstęp

Ludzie świata polityki, teologii, dziennikarze, socjologowie – osoby różniące się światopoglądem czy poziomem wykształcenia – prowadząc swój dialog ze społeczeństwem, posługują się pojęciem znaków czasu². Dzieje się tak zapewne dlatego, że pojęcie znaków czasu stało się motywem przewodnim Soboru Watykańskiego II. Kościół posoborowy zwraca szczególną uwagę na rzeczywistość ludzkiego życia, którą można ująć historycznie.

W tym ujęciu przygląda się i interpretuje zjawiska, fakty i wydarzenia obecnego czasu³. Okazuje się jednak, że dla wskazanej wyżej, zróżnicowanej grupy społeczeństwa, pojęcie znaków czasu może mieć zupełnie różne znaczenie i kontekst. Według jednych, w sensie ścisłym, będzie chodziło o znaki czasu, do których badania wzywa Kościół, inni zaś będą mówili o znakach czasów – *signa temporis*. Dostrzec różnice między jednym a drugim pojęciem, to jakby zadać za Henri de Lubacem pytanie: „Czym jest filozof, a czym mistyk?”⁴. Gdzie pierwszy, w korzeniu swojego postępowania, posługuje się dialektyką i pyta, w jaki sposób myśl rodzi lub wyraża byt. Drugi zaś doświadcza, zapuszcza sondę

1 Ks. mgr lic. Łukasz Gąsiorowski, doktorant, Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie. Adres do korespondencji: 75-062 Koszalin, ul. Kardynała Stefana Wyszyńskiego 25; e-mail: luk.gas@gmail.com.

2 Stanisław Bielecki „Znaki czasu i ich rozpoznawanie”, w: *Teologia pastoralna*, t. 1, *Teologia pastoralna fundamentalna*, red. Ryszard Kamiński (Lublin: Wydawnictwo ATLA 2, 2000), 223.

3 Paweł VI, „Odczytywanie znaków czasu, Rozważanie w czasie Audjencji Generalnej z dnia 16 kwietnia 1969”, dostęp 1.05.2017, http://www.opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/audiencje/ag_16041969.html.

4 Henri de Lubac, *Na drogach Bożych* (Paris: Éditions du dialogue, Société d'Éditions Internationales, 1970), 127–128.

badawczą w głąb bytu⁵. Obaj jednak posługują się dialektyką, różną co prawda, ale obaj próbują w istocie swojego działania dojść do tego, co nazywa się doświadczeniem.

Znaki czasu i ich badanie to, posługując się językiem de Lubaca, praca na styku obu działań – zarazem filozofa i mistyka, co zostanie przedstawione w niniejszym opracowaniu. Całość refleksji zostanie skupiona w kontekście trwającego II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej i stanie się próbą zauważenia synodu jako znaku czasu, który wzywa do duszpasterskiego nawrócenia i rozwoju narzędzi nowej ewangelizacji.

1. Pojęcie znaków czasu i polskie znaki czasu w refleksji biskupów i teologów polskich

Dokonując analizy podjętego w temacie niniejszego opracowania pojęcia znaków czasu, trzeba zaakcentować, że są one zjawiskami, które z racji upowszechnienia i częstotliwości, charakteryzują daną epokę⁶. Za pośrednictwem znaków czasu zostają wyrażone właściwe dla danej epoki aspiracje oraz potrzeby ogółu społeczności ludzkiej⁷. Ponadto znakami czasu określa się poszczególne wydarzenia i sytuacje zachodzące w świecie, a także uwarunkowania historyczne, społeczne i kulturowe, które tworzą obraz cywilizacji, w określonym czasie i miejscu, w paraleli do *historia salutis* i Kościoła⁸. Co za tym idzie, znaki zachodzące we współczesnym świecie pozytywnie bądź negatywnie warunkują zbawczą misję Kościoła⁹. Sama zaś teologia znaków czasu oznacza refleksję teologiczno-pastoralną nad tymi zjawiskami. Obowiązek badania i wyjaśniania znaków czasu w świetle Ewangelii¹⁰, spoczywający na Kościele, wynika z potrzeby odpowiadania ludziom na ich podstawowe pytania, dotyczące sensu obecnego i przyszłego życia oraz wzajemnego ich do siebie stosunku¹¹. Można powiedzieć za Jeanem-Baptiste Metzem, że owa teologia rzeczywistości ziemskich, znajduje metodę swojego postępowania w klasycznej triadzie metody teologii pastoralnej: dostrzec – poprawnie ocenić – skutecznie działać¹². Dobrze rozpoznanie tej materii każe sięgnąć do wyników nauk, zwłaszcza

5 de Lubac, *Na drogach Bożych*, 127–128.

6 Paweł Rabczyński, „Marie-Dominique Chenu OP i jego teologia”, *Studia Warmińskie* 38 (2001): 386; więcej na temat próby definicji znaków czasu: Marek Fijałkowski, „Znaki czasu. Próba definicji w świetle polskich publikacji teologicznych po Soborze Watykańskim II”, *Teologia Praktyczna* 12 (2011): 195–205, dostęp 20.01.2019, DOI: <https://doi.org/10.14746/tp.2011.12.12>; Jerzy Gocko, „Znaki czasu jako «locus theologicus» w posoborowej teologii moralnej”, *Roczniki Teologiczne* 46, 3 (1999): 99.

7 Krzysztof Pawlina, *Znaki czasu dla Kościoła w Polsce* (Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 2014), 5–9.

8 Paweł Rabczyński, „Znaki czasu”, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 20 (Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2014), kol. 1456.

9 Bronisław Mierzwiński, *Specyfika polskich znaków czasu*, w: *Duszpasterstwo a wyzwania XXI w.* (materiały z Sympozjum Pastoralistów Polskich, Kielce, 22–24 kwiecień (Kielce: Wydawnictwo Jedność, 2011), 65.

10 Mierzwiński, *Specyfika polskich znaków czasu*, 63–72.

11 Sobór Watykański II, „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»”, w: Sobór Watykański II, *Konstytucje, dekrety, deklaracje. Tekst polski* (Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 1967), nr 4 (dalej KDK); Mierzwiński, *Specyfika polskich znaków czasu*, 65.

12 Mierzwiński, *Specyfika polskich znaków czasu*, 67.

cza empirycznych, a kryterium do poprawnej i obiektywnej oceny, czyli odczytanie w świetle Ewangelii, musi być czerpane z objawienia, Magisterium oraz towarzyszącej im refleksji teologicznej¹³. W tym miejscu niniejszego rozważania należy przywołać paradygmat Josefa-Léona Cardijna, który mówi, że trzeba najpierw rozpoznać poprawnie analizowane zjawisko, następnie dokonać jego oceny w świetle kryteriów teologicznych, przytoczonych powyżej, aby w końcu wyprowadzić z konfrontacji opisu zjawiska i jego oceny, wnioski dla aktualnej działalności zbawczej Kościoła¹⁴. Element kairologiczny, występujący w paradygmacie Cardijna, zobowiązuje do sięgnięcia po wyniki badań empirycznych, które pozwalają w miarę możliwości obiektywnie rozpoznać zjawisko. Powyższy proces określono, dzięki nauce Soboru Watykańskiego II, właśnie odczytywaniem znaków czasu¹⁵. Idąc dalej za myślą J.L. Cardijna, następuje refleksja nad rozpoznanym zjawiskiem, a właściwie jego teologiczna interpretacja. Dopiero po etapie kryteriologicznym, następuje konstruowanie konkretnych wniosków, postulatów i norm, które dotyczą działania Kościoła¹⁶. Tak rozumiane odczytywanie znaków czasu, jest jak najwłaściwszym zarazem ich określeniem. Odczytując znaki czasu, Kościół staje się Kościołem świata współczesnego¹⁷, w którym przejawia się działanie Ducha Świętego, ingerującego w dzieje ludzkości po to, aby pobudzać i oświecać serca ludzkie¹⁸. Konfrontacja rozpoznanych w świecie zjawisk z nauką Ewangelii stanowi wezwanie do działania, spoczywające na każdym ochrzczonym, który wobec odczytanych znaków czasu nie może pozostać obojętnym¹⁹.

Współcześni polscy teologowie, wskazujący w swoich dysertacjach naukowych konkretne zestawienie polskich znaków czasu, zakładają, że rzeczą niemożliwą jest określenie wszystkich współczesnych zjawisk, wiąże się to także z trudnościami ich zdefiniowania²⁰. Ukazują jednocześnie fakt, że nie wszystko, co dzieje się na oczach współczesnego człowieka, powinno być określane teologicznym mianem znaków czasu. Wśród pozytywnych zjawisk określanых znakami czasu, jest, według Bronisława Mierzwińskiego, Rok Jubileuszowy 2000, który stał się czasem szczególnej mobilizacji duchowej i duszpasterskiej całej wspólnoty Kościoła katolickiego w Polsce²¹. Ten sam teolog, przyglądając się

13 Mierzwiński, *Specyfika polskich znaków czasu*, 67; Wiesław Przygoda, *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej* (Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2017), 17–20.

14 Tomasz Wielebski, „Uczeń Chrystusa a program duszpasterski Kościoła Katolickiego w Polsce na początku XXI wieku”, *Warszawskie Studia Teologiczne* 12 (2008): 102.

15 KDK, nr 4.

16 Wiesław Śmigiel, „Synod diecezjalny jako wyraz kolegialności Kościoła i szansa na ożywienie duszpasterstwa”, *Teologia Praktyczna* 11 (2010): 207, dostęp 20.01.2019, DOI: <https://doi.org/10.14746/tp.2010.11.13>.

17 Bielecki „Znaki czasu i ich rozpoznawanie”, 224.

18 Dariusz Adamczyk, „Rozpoznawanie znaków czasu w perspektywie wezwania Jezusa do ewangelizacji”, *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 61, 4 (2008): 286.

19 Dariusz Adamczyk, „Rozpoznawanie znaków czasu w perspektywie wezwania Jezusa do ewangelizacji”, 286.

20 Marek Fijałkowski, „Znaki czasu. Próba definicji w świetle polskich publikacji teologicznych po Soborze Watykańskim II”, *Teologia Praktyczna* 12 (2011): 195–196, dostęp 20.01.2019, DOI: <https://doi.org/10.14746/tp.2011.12.12>; Stanisław Bielecki „Znaki czasu i ich rozpoznawanie”, 243.

21 Mierzwiński, *Specyfika polskich znaków czasu*, 68.

negatywnym znakiem czasu, pokazuje głęboki rozdźwięk pomiędzy deklarowaną wiarą a wyraźnymi opiniami i rzeczywistym zachowaniem w życiu osobistym i społecznym wiernych²². W życiu politycznym i społecznym wskazuje się jako znak czasu wejście Polski do Unii Europejskiej, czy szeroki problem bezrobocia²³. Inny polski teolog, Krzysztof Pawlina jako współczesne znaki czasu wskazuje Rok Wiary czy też próbę wiary, jaką jest zmasowany atak na księży, ponadto spektakularne objawienie się grzechu w Kościele (*misterium iniquitatis*) – oraz chociażby zaskakujący styl działania i widzenia Kościoła papieża Franciszka. Ostatnim wskazywanym znakiem czasu przez wspomnianego teologa jest zagubienie się w tym, co nowe²⁴. Odkrywanie tego nowego świata danego przez Boga, zbieranie nowych doświadczeń w jedność i odczytywanie ich w perspektywie wiary, staje się odkrywaniem znaków czasu, za pomocą których przemawia Bóg²⁵, a zarazem wzywa człowieka do podjęcia konkretnego działania w określonej rzeczywistości, czasie i miejscu²⁶. Warto w tym miejscu przywołać także głos Jana Pawła II, który przemawiając 9 czerwca 1991 r. podczas Konferencji Episkopatu Polski, powiedział o specyfice polskich znaków czasu, które uległy widocznemu przesunięciu wraz z upadkiem systemu marksistowskiego i totalitarnego, warunkującego postawy i świadomość Polaków²⁷. W duchu myślenia Jana Pawła II, II Polski Synod Plenarny stwierdza, że rozeznanie aktualnej sytuacji Kościoła zaowocowało sformułowaniem postulatu nowej ewangelizacji²⁸. Nie można zatem nie rozpoznać, w zwołanym przez Biskupa Koszalińsko-Koło-brzeskiego II Synodzie Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej, znaku czasu, którego analiza prowadzi do odkrycia w tym Kościele partykularnym rzeczywistości poszukiwania narzędzi nowej ewangelizacji. Biskup Koszalińsko-Koło-brzeski Edward Dajczak zwołując II synod diecezjalny, zauważył, że potrzebne jest Kościołowi nowe myślenie, spojrzenie, a także nowe formy głoszenia, które spowodują aktywność wszystkich jego członków, według właściwych sobie charyzmatów, a co za tym idzie odkrycie, że we współczesnym świecie niemożliwym jest wręcz głoszenie Ewangelii wyłącznie siłami samych księży czy osób życia konsekrowanego²⁹. Biskup zauważa w wywiadzie udzielonym *Gościowi Niedzielnemu*, że „trzeba wrócić do tego, co było fundamentalne w pierwotnym Kościele, (...) [a] przyjmujący chrzest uważał za oczywiste dzielenie się swoją wiarą z innymi”³⁰.

22 Mierzwiński, *Specyfika polskich znaków czasu*, 68.

23 Mierzwiński, *Specyfika polskich znaków czasu*, 68.

24 Pawlina, *Znaki czasu dla Kościoła w Polsce*, 8–9.

25 XV Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Młodzi, wiara i rozeznawanie powołania. Dokument końcowy*, Watykan, 2018, nr 77.

26 Stanisław Bielecki, „Znaki czasu”, w: *Leksykon Teologii Pastoralnej*, red. Ryszard Kamiński (Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2006), 923.

27 *II Polski Synod Plenarny (1991–1999)* (Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2001), 1, nr 15 (dalej II PSP).

28 II PSP, 1, nr 16.

29 Edward Dajczak, „Więcej słuchania niż dyrektyw”, *Gość Koszalińsko-Koło-brzeski* 8 (2017), 23.02.2017 (dodatek do *Gościa Niedzielnego*, wywiad przepr. Karolina Pawłowska), dostęp 11.01.2018, <https://koszalin.gosc.pl/doc/3710657.Wiecej-sluchania-niz-dyrektyw>.

30 Dajczak, „Więcej słuchania niż dyrektyw”.

2. Zjawisko nowej ewangelizacji

Opisując zjawisko nowej ewangelizacji, warto wspomnieć jeszcze raz przywołane powyżej słowa pasterza wspólnoty koszalińsko-kołobrzeskiej, który zauważa, że Kościołowi potrzeba dziś nowego myślenia, nowego spojrzenia i nowych form głoszenia³¹. W tym biskupim rozeznaniu widać potrzebę takiego głoszenia Ewangelii, które pomoże odkryć ochrzczonym, którzy wyznali wiarę w Jezusa, ale utracili z Nim żywy kontakt, swoje wyjątkowe i niepowtarzalne miejsce w Kościele³². Kościół na wszystkich kontynentach wezwany jest do głębokiego i gruntownego przemyślenia swojej misji i rozpoczęcia jej na nowo, z wiernością i odwagą w rzeczywistości naszej epoki³³. Drogę do osiągnięcia tak pojętych celów wyznacza utwierdzenie, odnowienie i ożywienie nowości Ewangelii, mającej swoje korzenie w naszej historii. Działanie to ma wpływać zarówno z indywidualnego, jak i wspólnotowego spotkania z Jezusem Chrystusem, który sam budzi i powołuje uczniów³⁴. Nie wolno jednak zapominać, że przyszłość nowej ewangelizacji nie tyle zależy od człowieka, ale nade wszystko od Ducha Świętego, który kieruje Kościołem i przez swoją mądrość przywraca właściwe miejsce całej działalności duszpasterskiej Kościoła³⁵. Stąd właśnie nowa ewangelizacja, dzięki współpracy z ożywczym tchnieniem Ducha Świętego, staje się konkretną odpowiedzią na potrzeby współczesnego świata, którego zadaniem jest ciągle na nowo opowiadać się po stronie Boga³⁶. Zauważyli to już w 1979 roku biskupi Kościoła latynoamerykańskiego, którzy po raz pierwszy, w dokumencie końcowym Konferencji Episkopatu Ameryki Łacińskiej w Puebli, użyli pojęcia „nowa ewangelizacja”, widząc w dynamicznie rozwijającej się sytuacji społeczno-politycznej potrzebę ożywionej działalności ewangelizacyjnej³⁷. Dlatego właśnie nowa ewangelizacja musi zakładać nowe formy duszpasterstwa, co stawia przed głoszącymi wymóg jeszcze większej gorliwości, poszukiwania innowacyjnych metod i nowatorskiego sposobu głoszenia i świadectwa Ewangelii³⁸. W tym miejscu należy podkreślić fakt, że nie chodzi tutaj bynajmniej o tworzenie i głoszenie „nowej”, w sensie dosłownym Ewangelii, czyli takiej, która odebrałaby tej jedynej i prawdziwej sens i wyjątkowy

31 Dajczak, „Więcej słuchania niż dyrektyw”.

32 Marian Zając, „Nowa ewangelizacja”, w: *Encyklopedia katolicka*, t. 14 (Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2010), kol. 13.

33 *Aparecida. V Ogólna Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Dokument końcowy. Jesteśmy uczniami i misjonarzami Jezusa Chrystusa, aby nasze narody miały w Nim życie* (Gubin: Wydawnictwo Przystanek Jezus, 2014), nr 11.

34 *Aparecida*, nr 11.

35 Jan Przybyłowski, „Funkcja wychowawcza Kościoła w kontekście nowej ewangelizacji”, *Warszawskie Studia Pastoralne* 17 (2012): 76–77, dostęp 22.01.2019, <http://www.warszawskiestudiapastoralne.pl/wsp/wsp17.pdf>.

36 Przybyłowski, „Funkcja wychowawcza Kościoła w kontekście nowej ewangelizacji”, 77.

37 Stanisław Tymosz, „Zadania i priorytety nowej ewangelizacji w świetle uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego”, *Roczniki Nauk Prawnych* 15 (2005): 344.

38 Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Pastores dabo vobis” do biskupów do duchowieństwa i wiernych o formacji kapłanów we współczesnym świecie* (Rzym, 1992; wyd. polskie Kraków: Wydawnictwo M, 2006), nr 18 (dalej PDV).

radykałizm³⁹. Nie chodzi tutaj także o to, aby dostosować Ewangelię do opinii większości, ale słuchanie głosu sumienia⁴⁰ i odczytywanie jej prawdziwego i niepowtarzalnego sensu. Aspekt ten podkreślili biskupi Kościoła w Polsce, zgromadzeni na II Polskim Synodzie Plenarnym (1991–1999), zauważając potrzebę nowego zapału przepowiadania Ewangelii, polegającego na poszukiwaniu nowych technik, nie tylko w sensie przekazu, ale przede wszystkim prowadzących do umiłowania Słowa Bożego i odkrycia jego roli w życiu codziennym, a co za tym idzie, wypracowywania takich narzędzi nowej ewangelizacji, które wezmą pod uwagę kontekst życia współczesnego człowieka⁴¹ i ukształtują go na człowieka, który przez chrzest „przyoblekł się w Chrystusa, stając się «nowym stworzeniem»”⁴².

2.1. Przeszkody i trudności w dziele nowej ewangelizacji w ujęciu II Polskiego Synodu Plenarnego

Synod nazwał także przeszkody i trudności mogące pojawić się w dziele nowej ewangelizacji⁴³. Biskupi zasygnalizowali problem kondycji duchowej Polaków, wskazując negatywne przemiany w życiu wiary i praktycznym odniesieniu się do Boga, osłabienie gorliwości, zubożenie, prowadzące do odrzucenia Stwórcy, ateizm praktyczny czy całkowite zajęcie się człowiekiem samym⁴⁴. Biskupi zauważyli także niepokojące zmiany w rozumieniu i przeżywaniu małżeństwa i rodziny. Wskazali, że zagrożone jest pojmowanie wspólnoty małżeńskiej, traktowanej jako sakramentalny związek mężczyzny i kobiety. Rozważając wspomniane zagadnienie, biskupi polscy wskazali na problem coraz większej liczby małżeństw żyjących w sytuacji nieprawidłowej, na brak szacunku do życia ludzkiego, hedonistyczne nastawienie do życia, skutkujące oddzieleniem seksualności od prokreacji czy na traktowanie ludzi chorych i starszych jako zbędnego „balastru”⁴⁵. Kolejną płaszczyzną ludzkiego życia, która może stać się przeszkodą czy znaczną trudnością w dziele nowej ewangelizacji, wskazywaną przez biskupów Kościoła katolickiego w Polsce, jest wszechobecny konsumpcjonizm, prowadzący do zatracenia postawy ofiarności i rezygnacji z siebie. Biskupi zauważyli, że rosnąca troska o „mieć” powoduje, że wartość relacji ludzkich nie jest już rozumiana według logiki daru, poświęcenia i bez-

39 II PSP, 1, nr 16.

40 Jan Paweł II, *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio” do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła katolickiego o zadaniach rodziny chrześcijańskiej we świecie współczesnym* (Kraków: Wydawnictwo M, 2006), nr 5 (dalej FC).

41 II PSP, 1, nr 16. Więcej na nowej ewangelizacji w świetle uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego w: Stanisław Tymosz, „Zadania i priorytety nowej ewangelizacji w świetle uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego”, *Roczniki Nauk Prawnych* 15 (2005): 341–363.

42 II PSP, 1, nr 16; Ga 2,27.

43 Wiesław Piotrowski, „Prowadzić «nowe duszpasterstwo». Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III tysiąclecia chrześcijaństwa”, w: *W trzecie tysiąclecie. Komentarz pastoralny do dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego*, red. Wiesław Lechowicz (Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, 2002), 15.

44 II PSP, 1, nr 24.

45 II PSP, 1, nr 25.

interesowności, ale logiki egoistycznego posiadania i instrumentalnego stosunku do bliźnich⁴⁶. Kolejną przeszkodą wskazaną przez biskupów jest źle pojmowana wolność ludzka, polegająca na uleganiu instynktom oraz hołdowaniu zasadzie, że człowiekowi wolno wszystko, czego tylko zapragnie. Współczesny człowiek neguje potrzeby podporządkowania się powszechnej, obiektywnej prawdzie oraz nadrzędnemu dobru. Ryzykiem tak pojętej wolności jest konsekwentne naruszanie zasad etycznych, a w sferze religijnej wybiórczość, dowolne przyjmowanie dogmatów i zasad moralnych oraz subiektywizacja wiary⁴⁷. Kolejnym, bardzo niepokojącym zjawiskiem rozwijającym się w polskiej rzeczywistości, jest kwestionowanie prawa do zabierania głosu przez Kościół w sprawach publicznych⁴⁸. Zagrożeniem staje się także myślenie, że Kościół jest własnością księży, a wierni świeccy nie odkrywają tego, że Kościół należy również do nich. Z jednej strony świeccy, jak piszą biskupi, narzekają, że księża ich nie słuchają, nie pytając ich nawet o zdanie. Z drugiej jednak strony, księża często zakładają, że świeccy są bierni i nie zależy im na współodpowiedzialności za wspólnotę Kościoła oraz dzieło ewangelizacji. W tym aspekcie biskupi dotknęli także problemu dopuszczania wiernych świeckich do funkcji i ról, które przewidują dla nich normy kościelne czy niefunkcjonujących rad duszpasterskich i ekonomicznych⁴⁹. Ostatnim zagrożeniem, wskazanym przez biskupów są licznie powstające sekty i ruchy religijne, które proponują łatwe drogi spotkania z Bogiem, a w rzeczywistości prowadzą do rozbicia osobowościowego i indyferentyzmu religijnego i etycznego⁵⁰.

2.2. Zjawiska pozytywne w dziele nowej ewangelizacji w rzeczywistości polskiej

Wśród zjawisk pozytywnych, wskazywanych przez biskupów, jest niewymowne świadectwo świętych i błogosławionych. Liczne kanonizacje i beatyfikacje polskich biskupów, księży, osób życia konsekrowanego i świeckich są źródłem życia kościoła w Polsce⁵¹. Niewątpliwym zjawiskiem pozytywnym, w opinii polskich biskupów, jest niezwykle dar pontyfikatu Jana Pawła II⁵². Na wyjątkowe uznanie zasługuje, według nich, odkrycie przez wiernych świeckich właściwego sobie miejsca w Kościele i współodpowiedzialność za misję ewangelizacyjną, co wyraża zjawisko licznie powstających wspólnot, grup apostoelskich, stowarzyszeń, tak dorosłych wiernych, jak i młodzieży, stających się wyraźnym znakiem odnowy religijnej⁵³. Biskupi zauważyli wielką nadzieję w powstają-

46 II PSP, 1, nr 26.

47 II PSP, 1, nr 27.

48 II PSP, 1, nr 28.

49 II PSP, 1, nr 29.

50 II PSP, 1, nr 30.

51 II PSP, 1, nr 31; więcej na ten temat w: Henryk Misztal, „Znaczenie polskich beatyfikacji i kanonizacji w nauczaniu Jana Pawła II”, w: *Synodalność Kościoła w nauczaniu Jana Pawła II*, materiały ogólnopolskiej sesji naukowej, 23 październik 2003 r., red. Stanisław Tymosz (Lublin, 2003), 161–193.

52 II PSP, 1, nr 32.

53 II PSP, 1, nr 33.

cych grupach pro-life, które poświęcają się obronie życia ludzkiego⁵⁴. Biskupi podkreślili również pozytywne znaczenie nadal licznych powołań kapłańskich, wzrastającą rolę rozwijających się mediów katolickich oraz uczelni i wydziałów teologicznych na świeckich uczelniach, pełniących istotną funkcję w dziedzinie formacji społecznej, ideologicznej i humanistycznej, a także wzrastającą liczbę katolickich szkół podstawowych i średnich⁵⁵. Wobec powyżej przedstawionych przeszkód i trudności, ale także zjawisk pozytywnych, biskupi przedstawili wnioski i postulaty pastoralne, dotyczące pogłębienia wiary i postaw katolików, a także posłania ewangelizacyjnego, dowodząc, że we współczesnym świecie realizacja tych zadań będzie tym skuteczniejsza, im bardziej wierni świeccy poczują się wezwani do włączenia się w realizację tego dzieła. Każdy z wiernych, zgodnie ze swoim powołaniem, podejmie przypadające dla niego zadania. Nowa ewangelizacja bowiem zaczyna się od nawrócenia, otwarcia na Ducha Świętego, jest początkiem wszelkiej misji⁵⁶. Przyglądając się przytoczonym postulatami i priorytetom nowej ewangelizacji oraz zadań w zakresie budowania świadomości eklezjalnej, o której wspominają biskupi polscy, nie sposób nie zauważyć, że zmierza się do pojęcia synodalności, swego rodzaju kroczenia razem wiernych świeckich i duchownych. Razem, czyli we wspólnocie⁵⁷.

3. Synodalność – ożywieniem Kościoła

Papież Franciszek zauważył za Janem Chryzostomem, że dwie rzeczywistości – Kościół i synod – są synonimami. Podkreślił tym samym, że Kościół jest „wędrowaniem razem” po ścieżkach ludzkiego życia na spotkanie z Jezusem Chrystusem⁵⁸. Synodalność jest elementem charakteryzującym życie oraz misję Kościoła. Synod jest i będzie wzajemnym słuchaniem, ale i wsłuchiowaniem się w głos Ducha Świętego. Synodalność zatem pozostanie sposobem obecności Boga w świecie współczesnym⁵⁹. W homilii na rozpoczęcie II Polskiego Synodu Plenarnego, Jan Paweł II określił synod spotkaniem i swoją zbieżnością dróg, którymi wspólnoty i poszczególne jednostki wędrują za Jezusem, będącym Drogą, Prawdą i Życiem⁶⁰. W tym ujęciu należy dostrzec także synod diecezjalny, jako zwołane i kierowane przez biskupa diecezjalnego zebranie, podczas którego

54 II PSP, 1, nr 34.

55 II PSP, 1, nr 35–37.

56 II PSP, 1, nr 38–39.

57 Tomasz Rozkrut, *Synod diecezjalny w Kościele* (Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, 2002), 18.

58 Franciszek, *Synodalność konstytutywnym wymiarem kościoła. Przemówienie podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów*, 17.10.2015, dostęp 5.01.2018, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/synodalnosc_17102015.html.

59 XV Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów, *Młodzi, wiara i rozeznawanie powołania. Dokument końcowy* (Watykan, 2018), nr 119–127.

60 Jan Paweł II, „Homilia w czasie Mszy św. odprawionej w bazylice Najświętszego Serca Jezusa na rozpoczęcie II Ogólnopolskiego Synodu Plenarnego” z 8.06.1991 r., w: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1991, 1995, 1997. Przemówienia, homilie* (Kraków: Wydawnictwo Znak, 1997), 723–727.

wypełnia się na sposób uroczysty biskupi urząd i posługa pasterzowania wśród powierzonej mu owczarni⁶¹. Tak pojmowany Kościół lokalny, zgromadzony we wspólnocie synodalnej, jest częścią Ludu Bożego, a pozostając w komunii z innymi Kościołami partykularnymi, staje się tym samym domem i szkołą komunii, uczestniczenia i solidarności dla wszystkich ochrzczonych⁶². Pastoralny wymiar synodu diecezjalnego postulowany w nauczaniu Soboru Watykańskiego II oraz w posoborowych dokumentach Stolicy Apostolskiej realizuje się w mobilizacji odnowy duchowej Kościoła partykularnego, reformie życia zewnętrznego oraz dostosowaniu jego decyzji i aplikacji do wymogów współczesnego człowieka⁶³.

3.1. II Synod Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej odpowiedzią na potrzeby adresatów

Biorąc pod uwagę fakt, że nauczanie Soboru Watykańskiego II stało się swoistym motywem inspirującym biskupów diecezjalnych do rozwoju inicjatyw polegających na zwoływaniu synodów diecezjalnych, warto zauważyć dzieło II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej, zwołanego przez biskupa koszalińsko-koło-brzeskiego 11 czerwca 2016 r.⁶⁴ Biskup Edward Dajczak inauguruje synod diecezjalny, powołał się na nauczanie papieża Franciszka zawarte w adhortacji apostolskiej „*Evangelii gaudium*”, widząc zaś potrzebę wsłuchiwania się w głos wszystkich diecezjan, poprzez prowadzenie dialogu duszpasterskiego, realizował w tym zakresie misyjne marzenie o dotarciu do wszystkich⁶⁵. Biskup zauważył, że szczytem tego duszpasterskiego dialogu jest synod diecezjalny, który może stać się narzędziem do wybudzenia wiernych⁶⁶. Informując natomiast papieża Franciszka o zwołanym synodzie, podkreślił, że chce jako pasterz pójść „za ludem, aby pomóc tym, którzy zostali z tyłu, a przede wszystkim dlatego, że sama owczarnia ma swój węch, aby rozpoznawać nowe drogi”⁶⁷. Sam zaś papież Franciszek w skierowanym do biskupa koszalińsko-koło-brzeskiego liście napisał, że oczekuje od synodu obfitych owoców, wytyczenia nowych kierunków pracy duszpasterskiej

61 Kazimierz Dullak, *Ecclesia Semper Reformanda. Zjawisko Synodalności w Polsce po Soborze Watykańskim II* (Szczecin: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego, 2007), 19–21.

62 *Aparecida*, nr 164–169.

63 Janusz Borucki, „Znaczenie synodu diecezjalnego w życiu diecezji. Refleksje pastoralno-kanoniczne”, *Homo Dei. Przegląd teologiczno-duszpasterski* 275, 2 (2005): 67–68.

64 Archiwum Kurii Biskupiej Koszalińsko-Koło-brzeskiej, Archiwum Kancelarii Kurii, Synod diecezjalny B15, Edward Dajczak, *Dekret zwołania II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej* (dalej AKKK B15).

65 AKKK B15; Franciszek, *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium” do biskupów, prezbiterów i diakonów do osób konsekrowanych do wiernych świeckich o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie* (Częstochowa: Edycja Świętego Pawła, 2014), nr 3 (dalej EG).

66 AKKK B15; Mariola Kozubek, tłum. *Dyrektorium o pasterskiej posłudze Biskupów: Apostolorum Successores* (Kielce: Jedność, 2005), nr 167.

67 AKKK B15; EG nr 31.

i ewangelizacyjnej⁶⁸. Papież wyznaczył tym samym jasny kierunek synodu, wskazując jego duszpasterski i ewangelizacyjny charakter. Jak wynika z podanych powyżej informacji, II Synod Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej należy traktować jako znak czasu, a zarazem potężne narzędzie nowej ewangelizacji. Odczytywanie i interpretacja znaków czasu podczas trwającego synodu wybudza pastoralnie i misyjnie nie tylko zaangażowanych w synod, ale całe podstawowe komórki Kościoła partykularnego, jakimi są parafie. Ponadto warto podkreślić fakt, że interpretując sytuacje istniejące we współczesnym świecie, nie można zapomnieć o wierze, jako tej, która przez konkretnego człowieka poszukuje woli Bożej i posłuszeństwa wobec jej nakazów. To Bóg, przemawiając do człowieka, którego głos odczytuje Kościół, jest tym, który wskazuje drogę Kościołowi koszalińsko-koło-brzeskiemu, a świadomy tego człowiek stawia sobie pytanie wobec otaczającego go świata: czego Bóg od niego pragnie i co chce, aby człowiek uczynił? A także, co Bóg chce powiedzieć przez konkretne wydarzenia i okoliczności, których doświadczamy? Kościół nieustannie odczytuje Boże znaki czasu w świetle Ewangelii czy Magisterium Kościoła. Wsłuchując się w głos papieża Franciszka warto w tym miejscu przypomnieć jego nauczanie: „Kościół synodalny to Kościół, który słucha, ze świadomością, że słuchać «to coś więcej niż słyszeć». Jest to wzajemne słuchanie, przez które każdy może się czegoś nauczyć”⁶⁹. Warto także pochylić się nad nauczaniem Jana XXIII, które zawarł w konstytucji apostolskiej *Humanae salutis* (25.01.1961 r.), gdzie pisze, że znaki czasu pełnią rolę pozytywnych łączników (pomostów) i środków komunikacji pomiędzy Kościołem a światem, w celu urzeczywistnienia zamiarów Boga. Są one rzeczywistościami, którymi dysponuje Opatrzność, po to, aby mógł zaistnieć pokój chciany przez Boga, a zatem jego Boski porządek. W nauczaniu papieży posoborowych znaki czasu przyjmują postać fenomenów, które charakteryzują daną epokę. Jan Paweł II zauważa, że znaki czasu są określoną sytuacją historyczną, która przedstawia się jako mieszanina „blasków i cieni”, a która zawsze wymaga interpretacji⁷⁰. Wobec powyżej przedstawionej interpretacji należy sądzić, że trwający w diecezji koszalińsko-koło-brzeskiej synod, może stać się narzędziem do badania i wyjaśniania znaków czasu w świetle Ewangelii, tak aby w sposób dostosowany do mentalności pokolenia żyjących na terenie diecezji koszalińsko-koło-brzeskiej ludzi, odpowiedzieć im na pytanie dotyczące sensu życia i obecnego, i przyszłego oraz wskazać, że to, co dzieje się w świecie, jest znakiem obecności Boga i jest zawarte w Jego zamyśle⁷¹. Bogactwo synodalnej interpretacji będzie polegało na możliwościach korzystania z wielu metod badawczych, a poszczególne komisje synodalne, dzięki wypracowanym narzędziom, będą potrafiły, w wyzna-

68 Angelo Becciu, „List Substytutu Sekretariatu Stanu Arcybiskupa Angelo Becciu w sprawie uroczystej inauguracji II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej”, *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 3 (2017): 74–75; AKKK B15.

69 Franciszek, „«Synodalność» konstytutywnym wymiarem Kościoła. Przemówienie Papieża Franciszka podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów z dnia 17 X 2015”, dostęp 4.05.2017, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/synodalnosc_17102015.html.

70 FC, nr 7.

71 Gocko, „Znaki czasu jako «locus theologicus» w posoborowej teologii moralnej”, 97–99.

czonych dla siebie przestrzeniach, odczytywać znaki czasu. W synodalnej wędrówce nie można zapomnieć o rozeznawaniu poszczególnych znaków umiejscowionych w czasie, jako zjawisk pokazujących drogę samego Boga, który przychodzi do człowieka. Przy czym należy pamiętać, że same zjawiska, które obserwujemy we współczesnym świecie, nie są jeszcze znakami czasu. Staną się nimi, kiedy się je rozpozna i zinterpretuje w świetle Ewangelii. W swej nauce Jezus wielokrotnie mówi o potrzebie rozpoznawania znaków czasu. Bóg zapowiada, że pojawią się znaki poprzedzające ponowne przyście Jezusa, sprawiedliwego Sędziego. Są one wyrazem Bożego miłosierdzia, aby wierzący w Niego mieli czas przygotować się na to, co nastąpi: „A od figowego drzewa ucicie się przez podobieństwo! Gdy jego gałązka staje się soczysta i liście wypuszcza, poznajecie, że zbliża się lato. Tak samo i wy, kiedy ujrzyte to wszystko, wieście, że blisko jest, we drzwiach. (...) Czuwajcie więc, bo nie wiecie, w którym dniu Pan wasz przyjdzie⁷²”.

3.2. Synodalna formacja wiernych świeckich

W tym kontekście nie sposób nie zauważyć tysięcy formujących się podczas synodalnej wędrówki wiernych świeckich. Samo już przygotowanie do synodu diecezjalnego wpisało się w zamysł nowej ewangelizacji, zakładającej dokonaną już uprzednio ewangelizację, która może być z wielu powodów niepełna i domagająca się powtórnej ewangelizacji⁷³. Biorąc pod uwagę powyższe założenie, w grudniu 2015 i w styczniu 2016 r., wiernym świeckim z parafii diecezji koszalińsko-kołońskiej zostały zaproponowane tak zwane spotkania presynodalne⁷⁴. W 11 spotkaniach wzięło udział 473 świeckich delegatów ze 185 parafii⁷⁵. Spotkania presynodalne, przebiegające pod hasłem *Jesteśmy Kościołem*, miały zadanie doprowadzić członków wspólnot parafialnych do czynnego uczestnictwa w życiu wspólnoty Kościoła⁷⁶. Wiosną 2016 r. zostały zorganizowane w 8 turach rekolekcje presynodalne, które stały się kontynuacją formacji uczestników spotkań presynodalnych, a w rekolekcjach uczestniczyło około 260 osób⁷⁷. Kolejną fazą, która stanowiła pierwszy etap formowania się parafialnych zespołów synodalnych, były spotkania zorganizowane od października 2016 do stycznia 2017 r. W 11 spotkaniach wzięło udział około 395 przedstawicieli ze 187 parafii diecezji koszalińsko-kołońskiej⁷⁸. Spotka-

72 Mt 24,32–33; 42, *Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, Biblia Tysiąclecia*, wyd. IV (Poznań–Warszawa: Wydawnictwo Pallottinum, 1990).

73 Janusz Mariański, „Uwarunkowania nowej ewangelizacji w demokratycznej Polsce. Aspekt socjologiczno-pastoralny dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego”, w: *Oddanie i wytrwałość. Recepcja II Polskiego Synodu Plenarnego*, red. Wojciech Góralski, Henryk Seweryniak (Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2004), 107.

74 Archiwum Kurii Biskupiej Koszalińsko-Kołońskiej, Archiwum Wydziału Duszpasterskiego, *II Synod Diecezji Koszalińsko-Kołońskiej, Spotkania Presynodalne 2015–2016* (dalej AWD).

75 Archiwum II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołońskiej, *Spotkania i rekolekcje presynodalne i synodalne* (dalej AIISDKK).

76 AWD, *II Synod Diecezji Koszalińsko-Kołońskiej, Spotkania Presynodalne 2015–2016*.

77 AIISDKK, *Spotkania i rekolekcje presynodalne i synodalne*.

78 AIISDKK, *Spotkania i rekolekcje presynodalne i synodalne*.

nia zaowocowały potrzebą przeprowadzenia 4 tur rekolekcji, które odbyły się w miesiącach od stycznia do marca 2017 r. Udział w nich wzięło około 230 osób⁷⁹. Owocem wytrwałej pracy zespołu, przygotowującego synod diecezjalny w całej diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej, w skład 220 parafialnych zespołów synodalnych wchodzi w sumie około 3300 osób. Członkami 13 komisji tematycznych są obecnie 152 osoby: 76 księży, 66 świeckich (33 kobiety i 33 mężczyzn) oraz 10 konsekrowanych kobiet⁸⁰. Dla członków parafialnych zespołów synodalnych w październiku 2017 r. zostały zorganizowane 4 dni skupienia, w których wzięło udział 696 osób ze 144 parafialnych zespołów⁸¹. Kolejnym elementem formacji i wybudzania wiernych świeckich było 5 tur rekolekcji, zorganizowanych w lutym, kwietniu i czerwcu 2018 r., w których wzięło udział 374 członków ze 111 parafialnych zespołów synodalnych. W październiku i listopadzie 2018 r., w 5 dniach skupienia uczestniczyło 571 członków ze 124 parafialnych zespołów synodalnych. Od listopada 2018 do stycznia 2019 r., w 24 dekanalnych spotkaniach formacyjnych wzięło udział około 1 tys. członków ze 189 parafialnych zespołów synodalnych⁸². Z powyższych danych liczbowych wynika, jak wielkim dziełem nowej ewangelizacji jest II Synod Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej. Członkowie zespołów synodalnych, formujący się na co dzień w parafiach, mają szansę na pogłębienie swojej relacji z Jezusem Chrystusem, który wybudza do bycia uczniem–misjonarzem. W ten sposób realizowany jest w diecezji szczególnie postulat wyjścia z duchem matczynym do wszystkich ochrzczonych, którzy nie uczestniczą w pełni życia wspólnoty Kościoła⁸³.

3.3. Synodalna struktura narzędziem odczytywania, badania i interpretowania znaków czasu

Pierwsze komisje synodalne: Komisja główna, Komisja teologiczna, Komisja prawna oraz sekretariat synodu zostały powołane w dniu uroczystego otwarcia synodu 25 lutego 2017 r., podczas Eucharystii koncelebrowanej pod przewodnictwem biskupa diecezjalnego Edwarda Dajczaka w kościele katedralnym pw. Niepokalanego Poczęcia NMP w Koszalinie⁸⁴. Biskup Edward Dajczak, jak zauważa ks. Tomasz Tomaszewski – sekretarz synodu, w dniu otwarcia synodu diecezjalnego, ustanowił także 11 komisji tematycznych, które zajmują się konkretnymi dziedzinami życia Kościoła lokalnego⁸⁵. Wśród komisji tematycznych do istnienia powołane zostały następujące: Komisja do spraw wiernych świeckich, Komisja do spraw duchowieństwa, Komisja do spraw osób conse-

79 AIISDKK, *Spotkania i rekolekcje presynodalne i synodalne*.

80 AIISDKK, *Spotkania i rekolekcje presynodalne i synodalne*.

81 AIISDKK, *Spotkania i rekolekcje presynodalne i synodalne*.

82 AIISDKK, *Spotkania i rekolekcje presynodalne i synodalne*.

83 *Aparecida*, nr 168–169.

84 AIISDKK, *Kalendarium synodu*.

85 Tomasz Tomaszewski, „Chcemy wspólnie wsłuchiwać się w głos Ducha Świętego. Wywiad z sekretarzem II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej ks. Tomaszem Tomaszewskim” (wywiad przepr. Arkadiusz Wilman), dostęp 19.01.2019, <http://www.diecezjakoszalin.pl/chcemy-wspolnie-wsluchiwac-sie-w-glos-ducha-swietego>.

krowanych, Komisja do spraw kultu Bożego, Komisja do spraw duszpasterstwa i nowej ewangelizacji, Komisja do spraw katechizacji, Komisja do spraw charytatywnych, Komisja do spraw mediów, Komisja do spraw administracyjnych, Komisja do spraw ekonomicznych oraz Komisja do spraw historycznych⁸⁶. Odczytując potrzeby lokalnego młodego Kościoła diecezjalnego biskup Edward Dajczak 23 grudnia 2017 r., podczas Adwentowego Czuwania Młodych w katedrze koszalińskiej, ustanowił także Komisję do spraw młodych⁸⁷. Natomiast 8 listopada 2018 r. ustanowił Komisję do spraw małżeństw i rodzin⁸⁸. Przed wszystkimi tematycznymi komisjami synodalnymi postawione są zadania, usystematyzowane w *Regulaminie II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*. Zadania te dotyczą identyfikowania i analizowania szczegółowych zagadnień z zakresu kompetencji komisji, szczególnie w kontekście: aktualnej sytuacji duszpasterskiej w diecezji, wyzwań stawianych przez współczesny świat, obowiązujących w diecezji regulacji prawnych, zwyczajów i praktyk, oceniania obecnej sytuacji w świetle Ewangelii i nauczania Kościoła, proponowania rozwiązań w zakresie prawodawstwa partykularnego, przygotowywania materiałów potrzebnych do pracy zespołów synodalnych, formułowania ustaleń wstępnych (przeznaczonych do dalszej konsultacji) i końcowych (przeznaczonych na sesje synodalne), redagowania zleconych przez Komisję główną części statutów synodu, a także uczestniczenia w działaniach formacyjnych i promocyjnych, organizowanych przez sekretariat synodu⁸⁹. Z powyższego wynika, że sama już struktura synodu stała się potężnym aparatem odczytywania, badania i interpretowania znaków czasu.

Na poziomie diecezjalnym, jedną z ważniejszych ról odgrywa Komisja główna synodu, która na czele z biskupem diecezjalnym ma za zadanie czuwać nad pracami pozostałych komisji. Poza Komisją główną, w synodzie funkcjonują komisje eksperckie – teologiczna i prawna⁹⁰. W samej zaś strukturze organizacyjnej synodu działa także sekretariat, który zrzesza sekretarzy poszczególnych komisji tematycznych, rzecznika prasowego diecezji i inne osoby mianowane przez biskupa⁹¹. Jeśli natomiast przyjrzeć się strukturze synodu na poziomie parafii, parafialne zespoły synodalne stały się przestrzenią dyskusji i debaty, w której wierni świeccy wraz z księżmi proboszczami pracują nad materiałami przygotowanymi przez pracujące w strukturach synodu komisje tematyczne⁹². Zadaniem parafialnych zespołów będzie uzupełnianie pracy komisji tematycznych, oce-

86 AIISDK, *Regulamin II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*, paragraf 10.

87 Edward Dajczak, „Dekret Biskupa Koszalińsko-Kołobrzeskiego o ustanowieniu komisji ds. młodych II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej” 23 grudnia 2017 r. *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4 (2017): 78.

88 Edward Dajczak, „Dekret Biskupa Koszalińsko-Kołobrzeskiego o ustanowieniu Komisji do spraw małżeństw i rodzin II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej” 8 listopada 2018 r., *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4 (2018): 70–71.

89 AIISDK, *Regulamin II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*, paragraf 12.

90 AIISDK, *Regulamin II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*, paragraf 8–9.

91 AIISDK, *Regulamin II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*, paragraf 37–40.

92 AIISDK, *Regulamin II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej*, paragraf 24–31; Tomaszewski, „Chcemy wspólnie wsłuchiwać się w głos Ducha Świętego”.

nianie i komentowanie, a także wskazywanie tematów pominiętych lub takich, które zostały zbyt słabo zaakcentowane⁹³. Sięgając jeszcze niżej, do każdego diecezjanina, poza wspomnianymi strukturami, synod ma wypracować także stworzenie takiej przestrzeni, w której każdy diecezjanin będzie mógł – we właściwy i przez siebie zamierzony sposób – włączyć się w prace synodu. Szansą do tego, aby każdy diecezjanin wiedział o trwającym synodzie, jest odmawiana podczas każdej Mszy św. *Modlitwa za diecezję*⁹⁴, a w drugi czwartek miesiąca w każdym kościele i w każdej kaplicy na terenie diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej celebrowana jest Msza św. wotywna o Duchu Świętym⁹⁵.

Zakończenie

W podsumowaniu warto odwołać się do rozważania Pawła VI *Odczytanie znaków czasu*, w którym papież zauważa, że historia dla myśli chrześcijańskiej jest zaproszeniem, a wręcz okazją do odkrywania w niej planów Bożych. Dzieje świata są utożsamieniem myśli Bożej, transcendentalnej *oeconomia divina*, z rozwojem wydarzeń, które dochodzą do Chrystusa i od Chrystusa biorą początek. Współczesnemu człowiekowi została zaofiarowana możliwość odczytania w rzeczywistości historycznej znaków czasu, tj. wskazań o głębszym znaczeniu niż to, którego dopatruje się człowiek, będący tylko biernym widzem. Paweł VI zauważa, że „obecność znaków w rzeczywistości poznawanej przez nas bezpośrednio, zasługuje na długie rozważania. Na polu religijnym znak zajmuje bardzo doniosłe miejsce. Królestwo Boże nie jest zwyczajnie osiągalne przez nasze poznanie drogą bezpośrednią, doświadczalną, intuicyjną, ale przez drogę znaków. W ten sposób poznanie Boga jest możliwe dla nas przez wnikanie w rzeczy przybierające wartość znaków”⁹⁶. Tak pojmowana metoda wskazuje na konieczność wyodrębnienia, zindywidualizowania „w czasie, to znaczy w biegu wydarzeń, w historii, tych aspektów, tych znaków, które mogą być objawem jakiegoś stosunku do Królestwa Bożego w jego tajemniczej działalności, czy też objawem możliwości, dyspozycji, wymagania działalności apostołskiej”⁹⁷.

Paweł VI stwierdza, że wyjaśnianie czasu, to znaczy empiryczno-historycznej rzeczywistości, musi być czynione w świetle Ewangelii. Odkrycie znaków czasu bowiem jest dziełem świadomości chrześcijańskiej. Jest ono efektem zestawienia wiary z życiem,

93 Tomaszewski, „Chcemy wspólnie wsłuchiwać się w głos Ducha Świętego”.

94 Edward Dajczak, „Zarządzenie w sprawie odmawiania «Modlitwy za diecezję» we wszystkich kościołach i kaplicach diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej” 21 września 2016 r., *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 3 (2016): 84.

95 Edward Dajczak, „Zarządzenie w sprawie celebrowania Mszy o Duchu Świętym podczas II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej oraz powołania zespołów synodalnych” 1 marca 2017 r., *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 1 (2017): 93–95.

96 Paweł VI, „Odczytanie znaków czasu. Rozważanie w czasie Audiencji Generalnej 16 IV 1969”, w: *Trwajcie mocni w wierze*, t. 2 (Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1974), 561–564.

97 Paweł VI, „Odczytanie znaków czasu, Rozważanie w czasie Audiencji Generalnej 16 IV 1969”, 561.

które polega na zauważeniu miejsc, w których nasze przeżycia domagają się określenia i odkupienia przez światło wiary wypływające ze słów Ewangelii. Człowiek uświadamia sobie, w jakim punkcie znaki czasu wychodzą na spotkanie planom Bożym, do których należy poszukiwanie jedności, pokoju i sprawiedliwości. Badaniom znaków czasu towarzyszy zawsze żywe słowo Jezusa: „Czuwajcie!”, które skłania do bacznej ich obserwacji, abyśmy jako chrześcijanie stali się przenikliwymi i nowoczesnymi apostołami wiary. Zwołany w diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej synod jest w istocie znakiem czasu, ale zarazem we wszystkich swoich strukturach narzędziem, które w świetle Ewangelii ma interpretować zjawiska dziejące się we współczesnym świecie. Analizowanie tych zjawisk, niejednokrotnie budzących niepokój, powinno wybudzać wiernych koszalińsko-kołobrzeskiej części Kościoła powszechnego, do jeszcze większej gorliwości w poszukiwaniu zagubionych we współczesnym świecie braci i siostr. To swoiste prowadzenie dialogu Kościoła ze światem współczesnym prowadzi do głębszego zjednoczenia we wspólnocie, której drogą jest Jezus Chrystus. W tym kontekście nie wolno zapomnieć Kościołowi koszalińsko-kołobrzeskiemu, że pierwszym, który rozpoczął dialog z człowiekiem jest Bóg, a dialogiem tym jest dialog zbawienia⁹⁸. Cała droga prowadząca do dialogu powinna być natomiast przeniknięta duchem miłości, gdyż jej rola sprowadza się do bycia fundamentem każdej chrześcijańskiej wspólnoty, także tej diecezjalnej⁹⁹. Podstawą pewności, że synod diecezjalny jest właściwą, choć niełatwą drogą do rozpoznania znaków czasu, mogą stać się słowa Augustyna z Hippony, wypowiedziane w *Wyznaniach*: „W niedocieczonej bowiem tajemnicy Opatrzności, Boże mój, nie wypuszczałeś mnie z rąk. (...) Postępowałeś wobec mnie w sposób cudowny i niepojęty. To Ty kierowałeś mną, Boże mój; albowiem Pan będzie kierował krokami człowieka, a drogę jego uzna. A cóż zapewni zbawienie, jeśli nie ręka Twa, którą odnawiasz to, co stworzyłeś?”¹⁰⁰. Wskazówką zaś może być zdanie z Psalmu 26: „Moja stopa stoi na równej drodze, na zgromadzeniach błogosławię Pana”¹⁰¹.

98 Paweł VI, „Encyklika «Ecclesiam suam», o drogach, którymi Kościół katolicki powinien kroczyć w dobie obecnej przy pełnieniu swojej misji. Do Czcigodnych Braci Patriarchów, Prymasów, Arcybiskupów, Biskupów i innych Ordynariuszy, pozostających w pokoju i łączności ze Stolicą Apostolską, do Duchowieństwa i wiernych całego świata, jak również do wszystkich ludzi dobrej woli”, 71, dostęp 25.01.2019, https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/encykliki/ecclesiam_suam_06081964.html.

99 Ryszard Kamiński, *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej* (Lublin: Wydawnictwo KUL, 2007), 114.

100 Augustyn z Hippony, *Wyznania* (Kraków: Wydawnictwo Znak, 2009), 132.

101 Ps 26,12.

Bibliografia

- Adamczyk, Dariusz. „Rozpoznawanie znaków czasu w perspektywie wezwania Jezusa do ewangelizacji”. *Ruch Biblijny i Liturgiczny* 61, 4 (2008): 279–296.
- Aparecida. V Ogólna Konferencja Episkopatów Ameryki Łacińskiej i Karaibów. Dokument końcowy. Jesteśmy uczniami i misjonarzami Jezusa Chrystusa, aby nasze narody miały w Nim życie*. Gubin: Wydawnictwo Przystanek Jezus, 2014.
- Archiwum II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej. *Kalendarium synodu*.
- Archiwum II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej. *Regulamin II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej*.
- Archiwum II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej. *Spotkania i rekolekcje presynodalne i synodalne*.
- Archiwum Kurii Biskupiej Koszalińsko-Koło-brzeskiej. Archiwum Kancelarii Kurii. Synod diecezjalny B15. Edward Dajczak, *Dekret zwołania II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej*.
- Archiwum Kurii Biskupiej Koszalińsko-Koło-brzeskiej. Archiwum Wydziału Duszpasterskiego. *II Synod Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej. Spotkania Presynodalne 2015–2016*.
- Augustyn z Hippony. *Wyznania*. Kraków: Wydawnictwo Znak, 2009.
- Becciu, Angelo. „List Substytutu Sekretariatu Stanu Arcybiskupa Angelo Becciu w sprawie uroczystej inauguracji II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej”. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 3 (2017): 74–75.
- Bielecki, Stanisław. „Znaki czasu i ich rozpoznawanie”. W: *Teologia pastoralna*. T. 1. *Teologia pastoralna fundamentalna*, red. Ryszard Kamiński, 223–227. Lublin: Wydawnictwo ATLA 2, 2000.
- Bielecki, Stanisław. „Znaki czasu”. W: *Leksykon Teologii Pastoralnej*, red. Ryszard Kamiński, 923–926. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2006.
- Borucki, Janusz. „Znaczenie synodu diecezjalnego w życiu diecezji. Refleksje pastoralno-kanoniczne”. *Homo Dei. Przegląd teologiczno-duszpasterski* 275, 2 (2005): 63–75.
- Dajczak, Edward. „Dekret Biskupa Koszalińsko-Koło-brzeskiego o ustanowieniu komisji ds. młodych II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej” 23 grudnia 2017 r. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4 (2017): 78.
- Dajczak, Edward. „Dekret Biskupa Koszalińsko-Koło-brzeskiego o ustanowieniu Komisji do spraw małżeństw i rodzin II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej” 8 listopada 2018 r. *Koszalińsko-Koło-brzeskie Wiadomości Diecezjalne* 4 (2018): 70–71.
- Dajczak, Edward. *Dekret zwołania II Synodu Diecezji Koszalińsko-Koło-brzeskiej*. Archiwum Kurii Biskupiej Koszalińsko-Koło-brzeskiej. Archiwum Kancelarii Kurii. Synod Diecezjalny B15.
- Dajczak, Edward. „Więcej słuchania niż dyrektyw”. *Gość Koszalińsko-Koło-brzeski* 8 (2017), 23.02.2017. Dodatek do *Gościa Niedzielnego*. Wywiad przepr. Karolina Pawłowska. Dostęp 11.01.2018. <https://koszalin.gosc.pl/doc/3710657.Wiecej-sluchania-niz-dyrektyw>.

- Dajczak, Edward. „Zarządzenie w sprawie celebrowania Mszy o Duchu Świętym podczas II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej oraz powołania zespołów synodalnych” 1 marca 2017 r. *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 1 (2017): 93–95.
- Dajczak, Edward. „Zarządzenie w sprawie odmawiania «Modlitwy za diecezję» we wszystkich kościołach i kaplicach diecezji koszalińsko-kołobrzeskiej” 21 września 2016 r. *Koszalińsko-Kołobrzeskie Wiadomości Diecezjalne* 3 (2016): 84.
- Dullak, Kazimierz. *Ecclesia Semper Reformanda. Zjawisko Synodalności w Polsce po Soborze Watykańskim II*. Szczecin: Wydział Teologiczny Uniwersytetu Szczecińskiego, 2007.
- Fijałkowski, Marek. „Znaki czasu. Próba definicji w świetle polskich publikacji teologicznych po Soborze Watykańskim II”. *Teologia Praktyczna* 12 (2011): 195–204. Dostęp 20.01.2019. DOI: <https://doi.org/10.14746/tp.2011.12.12>.
- Franciszek. „«Synodalność» konstytutywnym wymiarem Kościoła. Przemówienie papieża Franciszka podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów z dnia 17 X 2015”. Dostęp 4.05.2017. https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/synodalnosc_17102015.html.
- Franciszek. „Synodalność konstytutywnym wymiarem kościoła. Przemówienie podczas uroczystości upamiętniającej 50. rocznicę ustanowienia Synodu Biskupów, 17.10.2015 r. ”. Dostęp 5.01.2018. https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/franciszek_i/przemowienia/synodalnosc_17102015.html.
- Franciszek. *Adhortacja apostolska „Evangelii gaudium” do biskupów, prezbiterów i diakonów do osób konsekrowanych do wiernych świeckich o głoszeniu Ewangelii we współczesnym świecie*. Częstochowa: Edycja Świętego Pawła, 2014.
- Gocko, Jerzy. „Znaki czasu jako «locus theologicus» w posoborowej teologii moralnej”. *Roczniki Teologiczne* 46, 3 (1999): 81–106.
- II Polski Synod Plenarny (1991–1999)*. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 2001.
- Jan Paweł II. „Homilia w czasie Mszy św. odprawionej w bazylice Najświętszego Serca Jezusa na rozpoczęcie II Ogólnopolskiego Synodu Plenarnego” z 8.06.1991 r. W: Jan Paweł II, *Pielgrzymki do Ojczyzny 1979, 1983, 1991, 1995, 1997. Przemówienia, homilie*, 723–727. Kraków: Wydawnictwo Znak, 1997.
- Jan Paweł II. *Adhortacja apostolska „Familiaris consortio” do biskupów, kapłanów i wiernych całego Kościoła katolickiego o zadaniach rodziny chrześcijańskiej we świecie współczesnym*. Rzym, 1981; wyd. polskie Kraków: Wydawnictwo M, 2006.
- Jan Paweł II. *Adhortacja apostolska „Pastores dabo vobis” do biskupów do duchowieństwa i wiernych o formacji kapłanów we współczesnym świecie*. Rzym, 1992; wyd. polskie Kraków: Wydawnictwo M, 2006.
- Kamiński, Ryszard. *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej*. Lublin: Wydawnictwo KUL, 2007.
- Kozubek, Mariola, tłum. *Dyrektorium o pasterskiej posłudze Biskupów: Apostolorum Successores*. Kielce: Jedność, 2005.
- Lubac, Henri de. *Na drogach Bożych*. Paris: Éditions du dialogue, Société d'Éditions Internationales, 1970.

- Mariański, Janusz. „Uwarunkowania nowej ewangelizacji w demokratycznej Polsce. Aspekt socjologiczno-pastoralny dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego”. W: *Oddanie i wytrwałość. Recepcja II Polskiego Synodu Plenarnego*, red. Wojciech Góralski, Henryk Seweryniak, 107–166. Warszawa: Wydawnictwo Uniwersytetu Kardynała Stefana Wyszyńskiego, 2004.
- Mierzwiński, Bronisław. „Specyfika polskich znaków czasu”. W: *Duszpasterstwo a wyzwania XXI w. Materiały z Sympozjum Pastoralistów Polskich*, Kielce, 22–24 kwiecień, 63–94. Kielce: Wydawnictwo Jedność, 2011.
- Misztal, Henryk. „Znaczenie polskich beatyfikacji i kanonizacji w nauczaniu Jana Pawła II”. W: *Synodalność Kościoła w nauczaniu Jana Pawła II. Materiały ogólnopolskiej sesji naukowej 23 października 2003 r.*, red. Stanisław Tymosz, 161–193. Lublin, 2003.
- Paweł VI. „Encyklika «Ecclesiam suam» o drogach, którymi Kościół katolicki powinien kroczyć w dobie obecnej przy pełnieniu swojej misji. Do Czcigodnych Braci Patriarchów, Prymasów, Arcybiskupów, Biskupów i innych Ordynariuszy, pozostających w pokoju i łączności ze Stolicą Apostolską, do Duchowieństwa i wiernych całego świata, jak również do wszystkich ludzi dobrej woli”. Dostęp 25.01.2019. https://opoka.org.pl/biblioteka/W/WP/pawel_vi/encykliki/ecclesiam_suam_06081964.html.
- Paweł VI. „Odczytanie znaków czasu, Rozważanie w czasie Audjencji Generalnej 16 IV 1969 r.”. W: *Trwajcie mocni w wierze*. T. 2, 561–564. Kraków: Wydawnictwo Apostolstwa Modlitwy, 1974.
- Pawlina, Krzysztof. *Znaki czasu dla Kościoła w Polsce*. Warszawa: Wydawnictwo Sióstr Loretanek, 2014.
- Piotrowski, Wiesław. „Prowadzić «nowe duszpasterstwo». Potrzeba i zadania nowej ewangelizacji na przełomie II i III tysiąclecia chrześcijaństwa”. W: *W trzecie tysiąclecie. Komentarz pastoralny do dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego*, red. Wiesław Lechowicz. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, 2002.
- Pismo Święte Starego i Nowego Testamentu, Biblia Tysiąclecia*, wyd. IV. Poznań–Warszawa: Wydawnictwo Pallottinum, 1990.
- Przybyłowski, Jan. „Funkcja wychowawcza Kościoła w kontekście nowej ewangelizacji”. *Warszawskie Studia Pastoralne* 17 (2012): 69–70. Dostęp 22.01.2018. <http://www.warszawskiestudiapastoralne.pl/wsp/wsp17.pdf>.
- Przygoda, Wiesław. *Działalność zbawcza Kościoła w teorii i praktyce pastoralnej*. Lublin: Wydawnictwo Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego, 2017.
- Rabczyński, Paweł. „Marie-Dominique Chenu OP i jego teologia”. *Studia Warmińskie* 38 (2001): 383–390.
- Rabczyński, Paweł. „Znaki czasu”. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 20, kol. 1456. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2014.
- Rozkrut, Tomasz. *Synod diecezjalny w Kościele*. Tarnów: Wydawnictwo Diecezji Tarnowskiej Biblos, 2002.
- Sobór Watykański II. „Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym «Gaudium et spes»”. W: *Sobór Watykański II, Konstytucje, dekryty, deklaracje. Tekst polski*, 811–987. Poznań: Wydawnictwo Pallottinum, 1967.

- Śmigiel, Wiesław. „Synod diecezjalny jako wyraz kolegialności Kościoła i szansa na ożywienie duszpasterstwa”. *Teologia Praktyczna* 11 (2010): 199–210. Dostęp 20.01.2019. DOI: <https://doi.org/10.14746/tp.2010.11.13>.
- Tymosz, Stanisław. „Zadania i priorytety nowej ewangelizacji w świetle uchwał II Polskiego Synodu Plenarnego”. *Roczniki Nauk Prawnych* 15 (2005): 341–363.
- Wielebski, Tomasz. „Uczeń Chrystusa a program duszpasterski Kościoła Katolickiego w Polsce na początku XXI wieku”. *Warszawskie Studia Teologiczne* 12 (2008): 97–112.
- Tomaszewski, Tomasz. „Chcemy wspólnie wsłuchiwać się w głos Ducha Świętego. Wywiad z sekretarzem II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej ks. Tomaszem Tomaszewskim”. Wywiad przepr. Arkadiusz Wilman. Dostęp 19.01.2019. <http://www.diecezjakoszalin.pl/chcemy-wspolnie-wsluchiwac-sie-w-glos-ducha-swietego>.
- XV Zgromadzenie Ogólne Synodu Biskupów. *Młodzi, wiara i rozeznawanie powołania. Dokument końcowy*. Watykan, 2018.
- Zajac, Marian. „Nowa ewangelizacja”. W: *Encyklopedia katolicka*. T. 14, kol. 13–14. Lublin: Towarzystwo Naukowe Katolickiego Uniwersytetu Lubelskiego Jana Pawła II, 2010.

Streszczenie

Celem niniejszego artykułu jest przedstawienie, w jaki sposób odczytywanie znaków czasu może wpłynąć na rozwój narzędzi nowej ewangelizacji. Na początku artykułu przedstawiono pojęcie znaków czasu. W kolejnej części opracowania omówiono polskie znaki czasu w refleksji biskupów i teologów polskich. Przedstawiono także zjawisko nowej ewangelizacji. Na podstawie dokumentów II Polskiego Synodu Plenarnego omówiono przeszkody i trudności w dziele nowej ewangelizacji, a także zjawiska pozytywne w dziele nowej ewangelizacji w rzeczywistości polskiej. Omówiono także zjawisko synodalności w kontekście ożywienia Kościoła. Wykazano także jak II Synod Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej odpowiada na duszpasterskie potrzeby jego adresatów, chociażby poprzez synodalną formację wiernych świeckich. W ostatniej części opracowania wykazano, w jaki sposób stworzona struktura II Synodu Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej staje się narzędziem do odczytywania, badania i interpretowania znaków czasu.

Słowa kluczowe: znaki czasu, synodalność, polskie znaki czasu, nowa ewangelizacja, II Polski Synod Plenarny, II Synod Diecezji Koszalińsko-Kołobrzeskiej, spotkania presynodalne, rekolekcje synodalne

Abstract

THE SECOND SYNOD OF THE KOSZALIN-KOŁOBRZEG (KOŁOBRZEG) DIOCESE AS A SIGN OF TIME AND A TOOL OF THE NEW EVANGELIZATION

The purpose of this article is to show how the interpretation of the signs of the times may affect the development of the new evangelization tools. Firstly, the concept of time signs is presented.